

Risiko og beskyttelsesfaktorer (Kvello, 2015)

Risikofaktorer er en felles betegnelse på forhold som øker faren for at personer utvikler psykiske og /eller sosiale vansker. Beskyttelsesfaktorer betegner forhold som demper de negative konsekvensene ved nærvær av risikofaktorer.

Risiko og beskyttelsesfaktorer er ment som en hjelp til å vurdere om barnet står i fare for utvikling av ulike vansker og hvilke faktorer som kan bidra til å dempe. Det er viktig å vurdere om man på et tidlig tidspunkt kan fjerne / redusere risikofaktorer og man kan styrke eller etablere viktige beskyttelsesfaktorer.

De fleste av oss håndterer 1-2 risikofaktorer (de fleste av oss har det!!)

Når mennesker må håndtere 3-4 risikofaktorer, kjenner de fleste at det kan butte imot og kan utvikle symptomer på overlast, det defineres da som risikoutsatt og økt sannsynlighet for å utvikle vansker. Har man 5 eller flere risikofaktorer defineres man som høyrisikoutsatt og det er meget sannsynlig at man utvikler vansker.

Kvello mener at de to viktigste beskyttelsesfaktorene hos barn og unge er foreldrenes omsorgsevne og barnets kompetanse. Disse slår ut som ekstra virksomme på tvers av studier og på tvers av typer risikofaktorer.

Risiko

1. Barnet er født prematurt (kun regnes dersom det har ført til betydelige komplikasjoner).
2. Barnet har eller har hatt alvorlig somatisk sykdom som har innebåret minst en av følgende:
 - a) Innlagt en / flere ganger på sykehus og / eller for en lengre periode
 - b) Fare for barnets liv eller alvorlige komplikasjoner
 - c) Ledet til alvorlige restriksjoner for hva barnet kan delta på av aktivitet / arenaer
3. Barnet er generelt utviklingsforsinket / lavt intellektuelt nivå
4. Barnet er / har vært preget av irritabilitet, impulsivitet, hyperaktivitet, oppmerksomhets og/eller konsentrasjonsvansker (kan være knyttet til temperamentsstil, ADHD, ADD, autisme).
5. Barnet er / har vært sky, aktivt sosialt tilbaketrukket og virker generelt utrygt
6. Barnet har psykiske vansker / psykisk lidelse. I dette punktet ligger høyt fravær fra barnehage eller skole og utrygg tilknytning (reaktiv tilknytningsforstyrrelse).
7. Barnet er / har vært utsatt for omsorgssvikt, mishandling, seksuelle overgrep / utnyttelse
8. Barnet har etter 4-års alder hatt vansker med å etablere aldersadekvate vennskap
9. Barnet har vært utsatt for mobbing av minst 1 års varighet eller mobber andre
10. Brudd i relasjoner til nære personer
11. Barnet er adoptert, vært plassert i beredskapshjem, fosterhjem, institusjon
12. Barnet har rusmiddelmisbruk
13. Barnet utøver kriminalitet inkl. dyresadisme, brannstifting
14. Barnet har en promiskuøs livsstil, vagabonderer og utsetter seg for fare
15. Barnet har flyttet 3 eller flere ganger i alderen 1 – 18 år (innebærer ny skole / barnehage)

16. Barnet går i barnehage eller skole som fungerer dårlig, f.eks høy forekomst av atferdsvansker, svak struktur, dårlig hjemsamarbeid, høyt sykefravær, høy turnover
17. En eller flere av de primære omsorgspersonene til barnet har / har hatt psykiske vansker, lidelser
18. En eller flere av de primære omsorgspersonene har selv vokst opp med omsorgssvikt, mishandling, seksuelle overgrep, utnyttelse eller familievold
19. En eller flere omsorgspersoner har / har hatt rusmiddelmisbruk
20. En eller flere av omsorgspersonene har svake kognitive evner eller psykisk utviklingshemming
21. En eller flere av omsorgspersonene har alvorlige fysiske funksjonsnedsettelse eller somatisk sykdom som gjør det vanskelig å ivareta omsorg for barn
22. Det har vært / er et høyt konfliktnivå i kjernefamilien og / eller mellom kjernefamilien og slekt eller andre personer
23. Nåtidig eller tidligere voldsutøvelse i familien
24. Nåtidig eller tidligere kriminalitet hos en eller flere av omsorgspersonene
25. En eller flere av omsorgspersonene har tidligere over et lengre tidsrom stått / står utenfor ordinært samfunnsliv (studier, arb. liv). Inkluderer også fattigdom, vansker med økonomi
26. Familien er stigmatisert eller sosialt isolert
27. Personen er første eller andre generasjon immigrant til Norge (forutsetter svak integrering i samfunnet)
28. Familien har uavklart oppholdsstatus eller fått avslag på opphold
29. Lang atskillelse fra omsorgspersonene. Defineres til å være minst en uke i barnets første leveår, deretter minst to uker i barnets andre leveår, så over en mnd. frem til 5 – års alder.
30. Samlivsbrudd mellom foreldrene
31. Barnet har / har hatt steforeldre
32. Barnet vokser opp i et belastet nærmiljø (gjelder i større byer, bydeler)

Beskyttelse

33. Barnet har aldersadekvat eller bedre fungering på samtlige kompetanseområder:
 - Kognitiv / språk
 - Atferd / moral
 - Emosjonelt
 - Sosialt
 - MotoriskDette innebærer at barnet har gode mestringsstrategier
34. Fra 10 – års alder: barnet karakteriseres av optimisme, positivt selvbilde, lett å like, sosial av natur
35. Barnet har venner / tilhører et sosialt fellesskap
36. Fra 8 –års alder: barnet har en hobby, fritidsinteresse – opplever mestring
37. Barnet tilpasser seg godt til barnehage og skole, innordner seg rutiner, godtar grensesetting, er sosialt inkludert og har gode skolefaglige prestasjoner
38. Omsorgspersonene har god omsorgsutøvelse
39. Foreldre som er godt integrert i samfunnet og er i jobb / utdanning, har en god fungering og sosialt nettverk

40. Enighet mellom barnets sentrale omsorgspersoner om hvilke veivalg som skal tas, hvilke verdier som vektlegges og hvilke valg som skal tas
41. Barnet har jevnlig tilgang til voksne i tillegg til foresatte som investerer tid, har positive emosjoner for barnet og god omsorgskompetanse
42. Omsorgspersonene engasjerer seg positivt til hvordan barnet har det i barnehage og skole og partene samarbeider godt ved eventuelle utfordringer